

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

БОГАЧ ЮРІЙ АРКАДІЙОВИЧ

УДК 338.242.2

**РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ НА
НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ**

Спеціальність: 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

ТЕРНОПІЛЬ – 2011

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Тернопільському національному економічному університеті Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Мельник Алла Федорівна,
Тернопільський національний економічний університет
Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України,
завідувач кафедри державного і муніципального управління

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Гриньова Валентина Миколаївна,
Харківський національний економічний університет
Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України,
завідувач кафедри менеджменту

кандидат економічних наук, доцент
Мальчик Мар'яна Василівна,
Дубенська філія Відкритого міжнародного університету
розвитку людини „Україна” Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України, завідувач кафедри фінансів та кредиту

Захист відбудеться « 2 » лютого 2011 року о 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.082.01 Тернопільського національного економічного університету за адресою: 46004, м. Тернопіль, вул. Львівська, 11.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Тернопільського національного економічного університету за адресою: 46004, м. Тернопіль, вул. Львівська, 11.

Автореферат розісланий « 31 » грудня 2010 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
к.е.н., доцент

О.П.Дудкіна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах ринкової економіки, що розвивається, значне місце в забезпеченні якісного здійснення економічної політики держави та виконання взятих нею на себе функцій, відводиться ефективному використанню державного сектору економіки.

В нинішніх умовах поступу економіки, через неефективність свого функціонування та недосконалість регулювання, державний сектор став своєрідним «баластом для країни», утримання якого призводить до відволікання значних фінансових ресурсів, що мали б використовуватись для розвитку економіки. Функціональне навантаження державного сектору та зменшення його питомої ваги в економіці вимагають від уряду та інших інституцій виваженої політики щодо його регулювання. Зростає необхідність впровадження нових, дієвих інструментів впливу на державний сектор, здатних, з одного боку, забезпечити розвиток конкурентної інноваційної економіки, з другого – гарантувати надання суспільно необхідних послуг та виконання соціальних завдань.

У вітчизняній та зарубіжній літературі проблематика становлення, розвитку та функціонування державного сектору економіки розкрита в працях Є. Аتكінсона, С. Брю, Н. Гончарової, В. Гриньової, Б. Кваснюка, О. Кухара, С. Лузан, К. Макконнела, М. Мальчик, В. Маргуліса, А. Мельник, С. Мочерного, В. Опаріна, Є. Старовського, Дж. Стігліца, Є. Талапіної, О. Черчесової, К. Яновського та ін. В їх працях державний сектор розглядається як невід'ємний сегмент держави у ринковій економіці та інструмент виконання нею взятих на себе зобов'язань.

Водночас, все ще залишається малодослідженою проблематика вироблення дієвих організаційно-функціональних механізмів регулювання державного сектору економіки, направлених на підвищення його ефективності через вдосконалення інституційного забезпечення процесу регулювання та функціональних механізмів здійснення регуляторного впливу. При цьому причиною більшості теоретичних і організаційних проблем у даній сфері є динамічний стан розвитку економічної системи будь-якої країни, що обумовлює унікальність функціонального та кількісного складу державного сектору для кожного конкретного трансформаційного моменту економіки. Це зумовлює необхідність додаткових досліджень питання місця і ролі державного сектору в економіці держави, меж та сфер його функціонування, напрямів розвитку економіки та об'єктного складу даного сектору, а також механізмів його регулювання, які б враховували зміну інституційного середовища.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно з планом наукових досліджень Тернопільського національного економічного університету в рамках: держбюджетної теми кафедри державного і муніципального управління «Формування концептуальних основ модернізації суспільного сектору економіки в умовах глобальних змін» (номер державної реєстрації 0107U002608) (структурний підрозділ «Роль держави у розвитку суспільного сектору економіки в умовах впливу глобальних чинників»); науково-дослідної роботи «Дослідження методологічних засад державного регулювання економіки на макро- і мезорівнях» (номер державної реєстрації 0104U000406), в якій автором розроблено теоретичні підходи до регулювання державного сектору економіки.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи – обґрунтування теоретико-методологічних засад регулювання державного сектору економіки та розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів забезпечення цього процесу на національному і регіональному рівнях.

Реалізація мети зумовила необхідність визначення і розв’язання таких завдань:

- обґрунтувати місце державного сектору в системі національної економіки країн з ринками, що розвиваються, для визначення його функціонального навантаження як інструменту впливу на соціально-економічні процеси;
- окреслити теоретико-методологічні засади регулювання державного сектору економіки з метою уточнення його об’єктно-суб’єктної складової та забезпечення комплексного підходу до даного процесу;
- провести аналіз інституційного забезпечення системи регулювання державного сектору економіки з метою виявлення проблем, що вимагають регулювання, і розробки пропозицій щодо удосконалення функціонального розподілу регулювання державного сектору економіки між національним і регіональним рівнями;
- проаналізувати функціональні механізми регулювання державного сектору економіки на національному і регіональному рівнях, виявити чинники їх розвитку та трансформації;
- здійснити оцінку ефективності функціонування державного сектору з метою ідентифікації результативності організаційно-функціональних механізмів його регулювання та формування масштабів і структури державного сектору економіки;
- запропонувати і обґрунтувати концепцію функціонального розподілу регулювання державного сектору економіки між національним і регіональним рівнями;
- сформуувати пропозиції щодо вдосконалення регулювання діяльності унітарних підприємств як системоутворюючого елемента матеріальної бази функціонування державного сектора економіки та об’єкта даного сектора, що забезпечує виконання суспільно значимих функцій (наприклад, послуг в сфері освіти, охорони здоров’я, культури та ін.);
- виробити рекомендації щодо використання механізму державних закупівель як джерела ресурсного забезпечення діяльності об’єктів державного сектору економіки і альтернативи функціонуванню державних унітарних підприємств;
- розробити пропозиції щодо удосконалення фінансування розвитку державного сектору на загальнодержавному і регіональному рівнях з врахуванням розподілу функціонального навантаження державного сектора економіки між національним і регіональним рівнями та мінімізації ризиків при використанні фінансових ресурсів.

Об’єктом дисертаційної роботи виступає процес функціонування та розвитку державного сектору економіки.

Предметом дослідження, відповідно до поставленої мети та завдань, є теоретичні та прикладні засади регулювання державного сектору на загальнодержавному і регіональному рівнях.

Методи дослідження. Для об’єктивного дослідження функціонування та розвитку державного сектору економіки в основу дисертаційної роботи покладено широкий

спектр загальнонаукових принципів та методів пізнання, використано ряд універсальних наукових прийомів, обґрунтовано власні поняття для позначення спостережуваних явищ (державного сектору, його складових), висунуто гіпотези про форми взаємозалежності між об'єктами спостереження (державною власністю і державними фінансами), створені концепції (моделі), що описують механізм перебігу економічних процесів (концептуалізація функціонального розподілу регулювання державного сектору на макроекономічному і регіональному рівнях). Серед основних методів в ході дослідження використано порівняльний аналіз – для співставлення розмірів та функціонального навантаження державного сектору в Україні та країнах світу; факторний аналіз – для дослідження чинників, що зумовлюють ефективність (неефективність) регулювання державного сектору економіки; економіко-статистичні методи – для вивчення динаміки зміни розмірів державного сектору та його впливу на ВВП країни; експертні методи – для визначення першочергових напрямків підвищення дієвості організаційних структур управління і регулювання державного сектору економіки. Застосований міждисциплінарний підхід до вивчення об'єкта і предмета дослідження. Інформаційною базою дисертації слугували законодавчі акти, нормативні документи державних органів управління, офіційні статистичні дані та аналітичні матеріали, опубліковані у науковій літературі й мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку теоретичних положень, виробленні концептуальних підходів та практичних рекомендацій щодо удосконалення організаційно-функціональних механізмів регулювання державного сектору економіки на національному та регіональному рівнях. Зокрема, в дисертації

вперше:

- запропоновано принципово новий підхід до ідентифікування результативності організаційно-функціональних механізмів регулювання державного сектору економіки та формування його масштабів і структури через оцінку ефективності функціонування цього сектору (за цільовою, економічною і соціальною складовими);
- розроблено концепцію функціонального розподілу регулювання державного сектору економіки між національним і регіональним рівнями, яка відображає конкретні умови функціонування об'єктно-суб'єктного складу цього сектору, базується на принципі субсидіарності, враховує найбільш важливі чинники впливу на нього, дозволяє вирішувати дане завдання через поєднання функціональної діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, інституцій ринкової інфраструктури, громадського регулювання при оптимальному використанні ресурсів. В контексті цього запропоновано критерії розподілу та закріплення функцій з регулювання залежно від: підпорядкованості об'єкта регулювання; цілеорієнтування діяльності об'єктного складу, права управління та розпорядження власністю;

удосконалено:

- функціональне навантаження системи регулювання державного сектору через виокремлення функцій: цільової (формування та взаємоузгодження цілей регулювання сектору в цілому та кожного його структурного елемента), регламентуючої (законодавче закріплення правил діяльності та функцій кожного елемента регулювання), коригуючої (зміна структури державного сектора), соціальної (створення підвалин та умов для ефективної діяльності державних установ і організацій, соціально орієнтова-

них галузей економіки), інформаційної (інформування громадськості про напрямки економічної, соціальної, екологічної, науково-технічної політики в цілому та розрізі структурних елементів державного сектора);

– механізм державних закупівель, який, на відміну від існуючого, передбачає розрахунок мінімально необхідного обсягу державних закупівель, в основу якого покладено співставлення економічного і соціального результату діяльності казенного підприємства та економічного результату від проведених процедур закупівель, та є альтернативою функціонуванню державних казенних підприємств, як джерела ресурсного забезпечення діяльності об'єктів державного сектору економіки;

– механізм фінансування державного сектору, який, на відміну від існуючого, що базується на фінансуванні його об'єктного складу за критерієм приналежності до відповідної форми власності, передбачає фінансування цих об'єктів залежно від їх підпорядкованості суб'єктам регулювання державного сектору;

набули подальшого розвитку:

– теоретико-методологічні засади регулювання державного сектору економіки, в контексті чого: уточнено категорійний апарат, зокрема, визначення дефініції «державний сектор економіки», під яким розуміється та частина економічної системи, що передана у повну чи часткову власність державі для забезпечення загальних потреб та інтересів суспільства, критеріями автентичності якої є права управління, отримання прибутку у вигляді дивідендів та розпорядження централізованими фондами грошових коштів його інституційних одиниць; уточнено структуру державного сектору економіки через виокремлення окремим блоком «Державних ресурсів», які формуються з двох складових: «Земля та інші природні ресурси» і «Державні інформаційні ресурси та системи»;

– змістове наповнення стратегічних цілей регулювання державного сектору на національному рівні, яке на відміну від існуючого дозволило уточнити завдання такого регулювання щодо державного сектору економіки загалом та окремих підсекторів і сфер його діяльності, розмежувати стратегічні і тактичні завдання такого регулювання;

– критерії доцільності трансформації державних унітарних підприємств в інші організаційно-правові форми господарювання (зокрема, державні комунальні підприємства, приватні підприємства, акціонерні товариства та ін.), які на відміну від використовуваних, що ґрунтуються переважно на кінцевому економічному результаті, враховують їх цільове призначення, що дозволить оптимізувати масштаб і структуру державного сектору економіки для забезпечення максимальної соціальної та економічної ефективності його функціонування.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що розроблені в дисертації теоретичні положення і методичні підходи до регулювання державного сектору економіки можуть бути використані при формуванні державної економічної та соціальної політики, здійсненні регуляторної діяльності на різних рівнях управління.

Результати дослідження, що покладені в основу дисертації, використані при підготовці пропозицій керівництву регіонального відділення ФДМУ в Тернопільській області стосовно вдосконалення оцінки ефективності діяльності раніше приватизованих підприємств, удосконалення алгоритму вибору форм трансформації державної власності

сті, а також механізмів регулювання ефективності її функціонування (довідка про впровадження № 16-001-04545 від 04.11.2009 р.), рекомендацій керівництву Тернопільської обласної державної адміністрації щодо вдосконалення фінансування розвитку державного сектору економіки на національному і регіональному рівнях (довідка про впровадження № 02-91-32 від 18.12.2009 р.), в навчально-методичному процесі кафедри державного та муніципального управління Тернопільського національного економічного університету при викладанні дисциплін «Національна економіка», «Теорія економіки державного сектору», «Управління державною та комунальною власністю» та при формуванні тематики магістерських робіт (довідка про впровадження № 126-06/2215 від 29.09.2009р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до розв'язання проблем, що виникають в організаційно-економічному механізмі регулювання державного сектору на національному і регіональному рівнях. Усі результати дослідження здобуті самостійно, а з наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дослідженні використано лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи здобувача. Внесок автора у колективні опубліковані роботи конкретизовано у списку публікацій.

Апробація результатів дослідження. Результати дисертаційної роботи обговорені та позитивно оцінені на міжнародних і всеукраїнських конференціях, наукових семінарах, зокрема: «Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, сталі економічне зростання» (Донецьк, 2004 р.), щорічних науково - практичних конференціях професорсько-викладацького складу ТНЕУ (Тернопіль, 2004–2008 рр.), «Управління комунальною власністю: організаційні і методичні аспекти» (Тернопіль, 2004 р.), «Державний сектор в системі державного регулювання економіки» (Тернопіль, 2005 р.), «Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації» (Тернопіль, 2006 р.), «Теорія і практика економічного аналізу: сучасний стан, актуальні проблеми та перспективи розвитку» (Тернопіль, 2006 р.), «Проблеми розвитку суспільного сектору економіки в умовах трансформаційних змін» (Тернопіль, 2007 р.), «Трансформація механізмів державного регулювання економіки в умовах викликів глобалізації» (Тернопіль, 2006 р.), «Модернізація суспільного сектору економіки в умовах глобальних змін» (Тернопіль, 2009 р.).

Публікації. Основні положення та результати дослідження опубліковані у 11 працях, з них: 1 параграф у колективній монографії, 5 статей у фахових наукових виданнях (4 з них одноосібно), 5 – у інших виданнях (з них 5 одноосібно) загальним обсягом 3,7 д.а. (особистий внесок – 3,1 д.а.)

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Зміст роботи викладено на 240 сторінках комп'ютерного тексту (в т. ч. 213 сторінки основного тексту), проілюстровано в 34 таблицях та 27 рисунках на 64 сторінках (в т. ч. 8 додатків на 11 сторінках містять 4 таблиці, 4 рисунка).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретико-методологічні засади регулювання державного сектору економіки**» обґрунтовано місце державного сектору у системі національної

економіки; досліджено теоретико-правові засади регулювання державного сектору економіки; визначено основні цілі, завдання функціонування державного сектору та його регулювання; розроблено методологічний інструментарій дослідження системи регулювання державного сектору економіки та його структурних елементів.

Вивчення і узагальнення наукових досліджень з питань регулювання державного сектору економіки дозволили встановити причини розбіжностей щодо поглядів як на поняття державного сектору економіки, його призначення, так і щодо принципів та механізмів його регулювання. Під державним сектором у роботі запропоновано розуміти ту частину економічної системи, що передана у повну чи часткову власність державі для забезпечення загальних потреб суспільства, критеріями автентичності якої є права управління, отримання прибутку у вигляді дивідендів та розпорядження централізованими фондами грошових коштів його інституційних одиниць.

Основним у визначенні критеріїв віднесення об'єктів до державного сектору, а також формування його якісного складу і структури, є покладені на нього завдання та функції в економіці. Виконання покладених на державний сектор функцій передбачає використання останнього як інструменту впливу на соціально-економічні процеси для вирішення завдань щодо: вирівнювання економічного циклу за допомогою забезпечення державних інвестицій, держзакупівель; підтримки зайнятості на основі збереження існуючих і створення нових робочих місць; забезпечення реалізації соціальної політики та соціального захисту населення країни; формування найбільш раціональної структури економіки за допомогою реконструкції діючих і будівництва нових підприємств у стратегічно важливих для держави галузях та видах виробництва; акумуляції й перерозподілу коштів, формування дохідної і видаткової частини державного бюджету через використання податкових інструментів, здійснення операцій на фінансовому ринку з державними пакетами акцій; розвитку науки, забезпечення застосування її результатів, підготовки наукових кадрів; активізації зовнішньоекономічної діяльності державних підприємств.

Дослідження теоретико-методологічних засад регулювання державного сектору передбачає виявлення його особливостей як об'єкта державного регулювання економіки. Вивчення та узагальнення наукових досліджень в даній царині дозволило, поперше, покласти в основу його аналізу секторальний підхід, по-друге, – встановити розбіжності у поглядах на цю проблему. Вони полягають у різних підходах до тлумачення наступних положень: особливостей і принципів функціонування об'єктів власності, що входять до його складу; підстав формування власності; структурної характеристика державної власності; передумов та принципів формування державного сектору економіки та виокремлення його структурних складових; поділу державних підприємств за підсекторами (казенні, унітарні та акціонерні підприємства з правом державного управління). Для більш повного і точного аналізу державного сектору економіки обґрунтовано необхідність покладення в основу формування секторальної моделі державного сектору економіки його поділ за підсекторами та структурними складовими і виокремлення у його структурі окремого блоку «Державні ресурси» (рис. 1).

Врахування особливостей економічної системи України (тенденції до зменшення державної форми власності в економіці, соціальної орієнтованості державної політики, бюджетного дефіциту та ін.) дозволило сформулювати теоретичні підходи до побудови

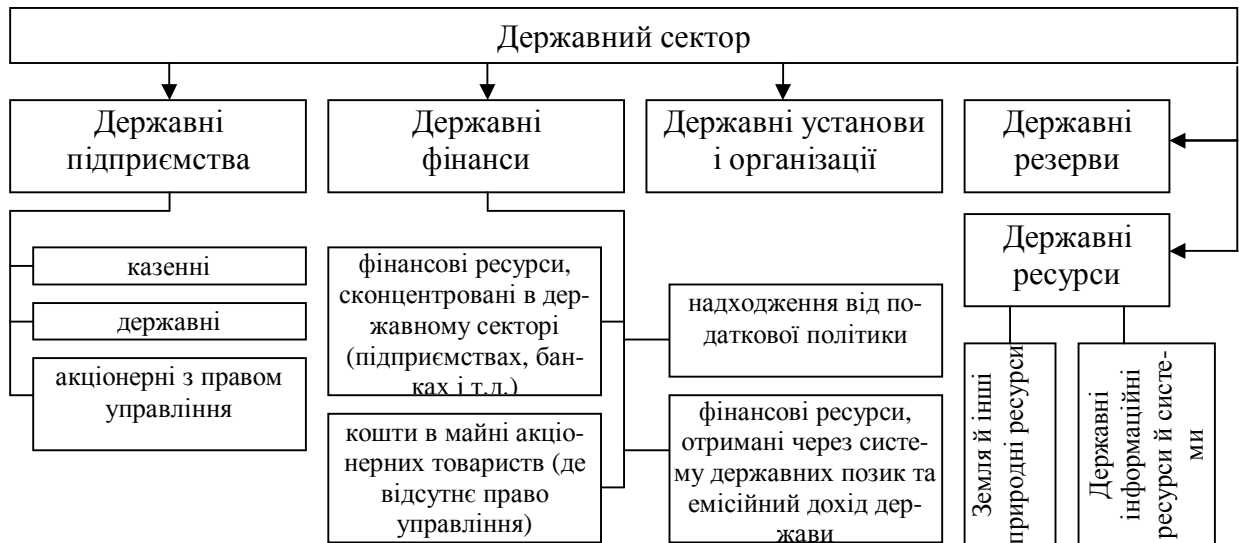

Рис. 1. Структура державного сектору економіки

моделі регулювання державного сектору економіки, в основу якої покладено цілі регулювання державного сектору (стратегічні, тактичні, оперативні) та його системоутворюючі елементи (державні підприємства, державні фінанси, державні установи і організації, державні резерви та державні ресурси). Це дозволило конкретизувати основні завдання регулювання, рівні його здійснення та функції регуляторних інститутів влади.

Стратегічними цілями регулювання державного сектору на національному рівні визначено: оптимізацію обсягів державного сектору економіки та співвідношення елементів його структури; забезпечення виконання соціальних завдань держави та гарантування конституційних прав і свобод громадян; здійснення науково-технічного розвитку та інноваційної діяльності. Реалізація задекларованої групи стратегічних цілей регулювання державного сектору економіки, на думку автора, забезпечується через: цільову (формування та взаємоузгодження цілей кожного структурного елемента державного сектора), регламентуючу (законодавче закріплення правил діяльності та функцій кожного елемента в структурі державного сектора), коригуючу (зміна масштабів і структури державного сектора), соціальну (створення підвалин та умов для ефективної діяльності державних установ і організацій, соціально орієнтованих галузей економіки), інформаційну (інформування громадськості про напрямки економічної, соціальної, екологічної, науково-технічної політики в розрізі структурних елементів державного сектора) функції.

Об'єктивне дослідження у дисертації функціонування та розвитку процесу регулювання державного сектору економіки забезпечене шляхом використання наступного алгоритму: обґрунтування авторської позиції для позначення спостережуваних явищ (державного сектору, його складових), висунування гіпотези про наявність форми взаємозалежності між об'єктами спостереження (державною власністю і державними фінансами), створення концепції (моделі), що описує механізм перебігу економічних процесів на різних рівнях управління (концептуалізація функціонального розподілу регулювання державного сектору на національному і регіональному рівнях).

Другий розділ «Організаційно-функціональні механізми регулювання державного сектору» присвячений: оцінці інституційного забезпечення регулювання

державного сектору економіки; аналізу функціональних механізмів регулювання державного сектору на національному і регіональному рівнях; оцінці ефективності функціонування державного сектору як індикатора результативності організаційно-функціональних механізмів його регулювання.

Під державними інституціями в ході дослідження розуміється сукупність норм та правил, що впливає з суті поняття «інституту», та органів законодавчої і виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, а також інституцій ринкової інфраструктури, громадських організацій, які забезпечують продукування цих правил та здійснюють контроль за їх дотриманням. Так, через права власності упорядковуються відносини між усіма членами суспільства, відбувається процес кількісно-якісних змін та перетворень соціальних та економічних інститутів, що забезпечує і самі інституційні перетворення – зміну державного типу власності на недержавну; державних підприємств – на акціонерні, спільні, приватні; державних цін – на ринкові; державних фінансово-кредитних інститутів – на приватні та колективні, комерційні тощо.

Як показало проведене дослідження інституційного забезпечення регулювання державного сектору на національному і регіональному рівнях, яке формують законодавство та інститути, що забезпечують виконання встановлених правил і норм, найбільше суперечностей сконцентровано у вертикальному розподілі функцій та повноважень між інститутами влади. Проведений аналіз довів наявність конфлікту інституцій, що забезпечують регулювання державного сектору економіки, дублювання функцій органів, уповноважених регулювати діяльність об'єктів державного сектору економіки (Фонду державного майна України, місцевих державних адміністрацій та ін.). Це зумовлює нечіткість цілеорієнтації діяльності та недостатню розмежованість повноважень суб'єктів регулювання державного сектору економіки, яке усуває останніх від відповідальності за здійснювану економічну політику.

Так, нормативна неврегульованість питань взаємовідносин галузевих міністерств і Фонду державного майна України, перетин інтересів щодо пріоритетів здійснення регулювання діяльності об'єктів державного сектору, призвели до невиконання завдань по оптимізації масштабів та структури майнової частини державного сектору через трансформацію власності, результатом чого стало зосередження у власності держави збиткових та малоприбуткових об'єктів державного сектора (галузей соціально-культурної сфери, окремих об'єктів військово-промислового комплексу).

Регулювання державного сектору реалізується через організаційно-економічний механізм, який є відображенням економічних відносин та їх складових елементів, включаючи відносини власності, мету регулювання, ступінь розвитку підсистем такого регулювання. В якості функціональних механізмів регулювання державного сектору автором розуміється: сукупність форм і методів, за допомогою яких здійснюється регулювання державного сектору економіки як єдиного цілого; система методів, інструментів і важелів, застосовуваних державою для ціленаправленого впливу на той чи інший сегмент (підсектор) державного сектору з метою забезпечення його ефективного функціонування.

В межах дослідження функціональних механізмів регулювання державного сектору економіки, що базуються на використанні правових, адміністративних та економічних методів, автором проведено оцінку ефективності їх впливу на об'єктний склад

державного сектору економіки щодо забезпечення виконання ним основних завдань. В рамках такої оцінки встановлено низьку результативність інструментів цінового регулювання, інвестування, кредитування, а також процедур нормування, ліцензування та квотування. Про це свідчать розраховані в роботі показники ефективності: діяльності державних підприємств монополістів (щодо застосування цінових інструментів регулювання); стану та результативності функціонування об'єктів державного сектору, діяльність яких направлена на охорону здоров'я, освіту, забезпечення НТР (в частині проведення фінансово-бюджетної, грошово-кредитної та інвестиційної політик). Так, частка послуг суб'єктів природних монополій у загальному обсязі реалізованих у 2009 році в Україні товарів, робіт і послуг склала близько 7-8%. При цьому, встановлено 1911 випадків зловживань монопольним становищем, які призвели до фінансових збитків юридичним і фізичним особам на суму 1120 млн. грн. у 2009 р., а негативний вплив, пов'язаний з недоотриманням чистих прибутків від завищених тарифів та цін на підприємства інших галузей склав 34 %.

Інвестування, як один з основних інструментів регулювання структури державного сектору економіки, характеризується зростанням його обсягів як з державного бюджету, так і за рахунок джерел іноземного інвестування. За період 2006-2009 рр. відмічено стійку тенденцію до збільшення прямих іноземних інвестицій як в економіку загалом, так і в галузі державного сектору економіки зокрема. Впродовж цього періоду обсяг іноземних інвестицій зріс у галузі державного сектору економіки в 1,06 рази (з 853,2 млн. дол. США у 2006 р. до 906,8 млн. дол. США у 2009 р.). Така ж тенденція характерна і для видатків з державного бюджету, які порівняно з 2006 р. збільшились у 2009 р. майже у 2,5 рази. Аналіз фінансування галузей державного сектору економіки, а саме галузей охорони здоров'я та освіти свідчить про те, що у 2009 році видатки з державного бюджету порівняно з 2006 роком зросли у ЖКГ у 1,54 рази, у охорону здоров'я і соціальний захист в 1,36 рази, в освіту у 1,65 рази. Однак, збільшення видатків з державного бюджету в зазначені галузі продовжує залишатись недостатнім. Фактичне збільшення інвестицій у згадані сфери носить вибіркового характеру і здійснюється в межах загальнодержавних програм «Шкільний автобус», «Школа майбутнього» та ін., а також міжнародних програм боротьби зі СНІДом, раком, туберкульозом, але не носить цілісного системного характеру. При цьому, аналіз іноземних капітальних вкладень в об'єкти державного сектору за регіональною та галузевою структурами показав нерівномірність розподілу коштів за областями, переважну спрямованість інвестицій у фінансовий сектор і високоприбуткові галузі, що доводить нездатність їх впливати на вирівнювання економічного розвитку територій чи підтримку соціально значимих галузей і компенсувати дефіцит фінансування їх розвитку з державного бюджету. Це посилює важливість фінансування об'єктів державного сектора як в напрямку підтримки соціально значимих галузей, так і забезпечення модернізації виробничої структури державних установ і організацій за рахунок коштів Державного бюджету. Скорочення термінів обороту фінансових ресурсів та планованість надходжень дозволить державним установам і організаціям прискорити оновлення потужностей, мінімізувати витрати, пов'язані з дотаційним фінансуванням для забезпечення їх функціонування.

Негативні тенденції відмічено щодо використання таких інструментів як банків-

ське кредитування (його частка впродовж 2008-2009 рр. в додатково залучених коштах у діяльність об'єктів державного сектора зменшилась на 2,9 %), цінове регулювання (виявлена тенденція до збільшення кількості випадків необґрунтованого завищення тарифів та ін.). Значна кількість суб'єктів регулювання та широкий спектр застосування ними адміністративних інструментів регулювання призвели до недостатньо ефективного використання таких інструментів як нормування і стандартизація в галузях освіти і охорони здоров'я, ліцензування якості продукції та послуг державних підприємств. Лімітування в діяльності об'єктів державного сектору характеризується узагальненим підходом у методиці їх формування та відсутністю чіткої диференціації за об'єктним складом, по відношенню до якого вони застосовуються, що призводить до його неефективності та диспропорцій у галузевій і територіальній структурі державного сектора.

Оцінку ефективності функціонування державного сектору як індикатора результативності організаційно-функціональних механізмів його регулювання у роботі проведено через визначення цільової, економічної та соціальної ефективності. Проведений аналіз цільової ефективності показав невідповідність цілей регуляторних заходів результатам регулювання державного сектору економіки з боку суб'єктного складу як на рівні Кабінету Міністрів України (стосовно формування та реалізації функцій та завдань державного сектора економіки, регулювання процесів формування та використання державних резервних фондів і фінансових ресурсів), Національного банку України (щодо здійснення пільгового кредитування підприємств державного сектору економіки), так і Фонду державного майна України (з формування територіальної та галузевої структури його економіки), що є свідченням нечіткої цілеорієнтації їх діяльності.

Характер впливу функціонування державного сектору на економіку загалом, показала залежність розмірів створеного ВВП від масштабів державного сектору, розрахунок якого проведено за показниками, що характеризують результати його діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Індикатори впливу функціонування державного сектору на економіку України

	Державний сектор економіки			Всього суб'єктами господарювання			Питома вага складової державного сектору		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Кількість суб'єктів господарювання	3753	3448	3395	170590	344800	37722	0,022	0,010	0,009
Реалізовано продукції, робіт, послуг (млрд.грн.)	233193	236491,54	266590,74	1565,055	3014,74	2742,5205	0,149	0,078	0,097
Чистий прибуток (млрд.грн.)	2339,7315	10356,69	2465,4834	67404,03	-41025,172	-37131,11	0,035	0,036	0,037
Залишкова вартість основних засобів і нематеріальних активів (млрд.грн.)	132004,02	160147,59	159313,15	787619,78	1006380,8	1120369,9	0,168	0,159	0,142
Вартість оборотних активів (млрд.грн.)	92563,439	121550,8	162382,94	1178129,5	1573587,9	1893929,3	0,079	0,077	0,086
Середньооблікова чисельність штатних працівників (тис. осіб)	2414,774	1277,611	1208,325	7787,500	8368,517	7745,	0,31	0,153	0,156

Показники, що характеризують місце державного сектору економіки в економічних процесах (традиційно використовувані – питома вага державних витрат у ВВП, питома вага інвестицій у державний сектор в структурі ВВП, вклад державного сектора у ВВП; запропоновані автором – вклад державного сектору економіки у створення робочих місць, вклад державного сектору у доходну частину бюджету та зведеного фінансового балансу), а також співставлення показників ємності ресурсного забезпечення секторів національної економіки, засвідчили низьку ефективність функціонування об'єктів державного сектору.

Співставлення розрахункових даних із динамікою зміни розміру ВВП впродовж 2007-2009 років показало тенденцію до збільшення ВВП країни при зменшенні масштабів державного сектору економіки і довело вищу економічну ефективність недержавного сектора економіки (рис. 2).

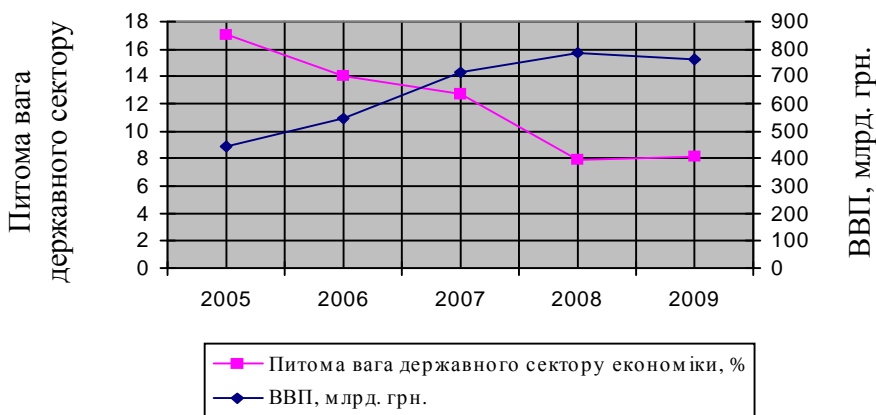

Рис. 2. Зв'язок зміни розміру ВВП і питомих ваг державного сектора в економіці

Показники вкладу державного сектору та його елементів у ВВП засвідчують, що попри зростання обсягів реалізації ними продукції (з 233193 млрд. грн. у 2007 р. до 266590,74 млрд. грн. у 2009 р.) та чистого прибутку підприємств державного сектору (з 2339,7315 млрд. грн. у 2007 р. до 2465,4834 млрд. грн. у 2009 р.), спостерігається зменшення їх питомих ваг у структурі ВВП. Підтвердженням таких тенденцій також є неефективність використання економічного потенціалу державного сектору економіки та відповідності його внеску у формування ВВП. Так, на державний сектор у 2009 році в залишковій вартості основних фондів і нематеріальних активах у економіці загалом припадало 14,2%, чисельність штатних працівників у загальній чисельності працюючих склала 15,6%, при тому, що обсяг реалізації продукції (послуг, робіт) державним сектором економіки в загальній вартості реалізованої продукції становив лише 9,7%, а чистий дохід, за розрахунковими даними склав лише близько 4%.

Показники ефективності соціального захисту населення та соціального ефекту від обсягів залучення державного сектору економіки до соціально-орієнтованих заходів, показали тенденцію до стійкого зменшення загального індексу людського розвитку та розбіжності за основними показниками ефективності соціального захисту населення (табл. 2), слабку прив'язку державних видатків на соціально-культурні заходи та освіту до мети соціальної політики.

Низька ефективність функціонування державного сектора засвідчує недостатню результативність функціональної діяльності в сфері регулювання окремих підсекторів

Показники соціального ефекту від масштабів державного та недержавного секторів економіки України

Роки	ПВ державних видатків на ДСЕ у складі ВВП, %	Індекс очікуваної тривалості життя	Індекс освіченості	Індекс людського розвитку
2005	32,16	0,71	0,948	0,788
2007	38,32	0,664	0,894	0,758
2009	38,41	0,645	0,879	0,796

державного сектора економіки, зокрема стосовно: розподілу повноважень між національним і регіональним рівнями управління; системи інструментів (ціноутворення, стандартизації, сертифікації, лімітування, квотування, нормування та ін.) регулювання діяльності унітарних підприємств і корпоративних структур.

У третьому розділі «Удосконалення регулювання державного сектору в трансформаційних умовах» обґрунтовано необхідність концептуалізації функціонального розподілу змістовної складової системи регулювання державного сектору між національним та регіональним рівнями; визначено напрями удосконалення регулювання діяльності унітарних підприємств; розроблено пропозиції щодо удосконалення використання механізму державних закупівель; сформовано рекомендації з удосконалення фінансування розвитку державного сектору економіки в цілому та його підсистем на національному та регіональному рівнях.

Потреба зміни функціонального навантаження суб'єктів регулювання державного сектору економіки на національному і регіональному рівнях та визначення шляхів його удосконалення зумовлена недоліками у реалізації функцій регулювання, до яких автором віднесено: відсутність єдиної, розробленої і спланованої стратегії розвитку державного сектору відповідно до його основного функціонального навантаження, наслідком чого є декларативний характер основних цілей, невідповідність їм поставлених завдань, неузгодженість дій органів виконавчої влади; вибіркоче нормотворення щодо регулювання діяльності державного сектора економіки; орієнтація державної політики на усунення негативних тенденцій, а не на їх передбачення і запобігання; надто широкий спектр функцій Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України; недостатність повноважень економічних служб місцевих органів державної влади, їх подвійне підпорядкування Кабінету Міністрів України, галузевим міністерствам та обласним радам, що створює обмежені умови здійснення ними ефективного регулювання державного сектору; вузький, відомчий підхід до регулювання на різних рівнях.

Концепція функціонального розподілу регулювання державного сектору між національним та регіональним рівнями розглядається автором як один з найважливіших документів стратегічного характеру, необхідних для реалізації регуляторного впливу з боку держави, інституцій ринкової інфраструктури, громадськості. Структурно у дисертації вона представлена наступним чином: передумови, що зумовлюють необхідність функціонального розподілу регулювання державного сектору економіки між національним і регіональним рівнями; мета концепції функціонального розподілу регулювання державного сектору економіки між національним та регіональним рівнями, завдання і принципи такого регулювання; критерії функціонального розподілу регулювання дер-

жавного сектору між національним та регіональним рівнями; функціональне навантаження суб'єктів регулювання державного сектору економіки на національному і регіональному рівнях стосовно сектору в цілому і його підсекторів зокрема; розвиток системи регулювання державного сектору економіки та механізму забезпечення функціонування її підсистем.

До елементів і засобів державного регулювання, на яких має бути акцентована увага для забезпечення розподілу повноважень між національним і регіональним рівнями, запропоновано віднести: забезпечення поступового вирівнювання бюджетних видатків у розрахунку на душу населення між окремими регіонами для оптимізації соціального розвитку регіонів та поліпшення якості життя населення; стратегічне планування; фінансову, інформаційно-консультативну та інформаційно-методичну підтримку державного підприємництва з боку місцевих органів влади.

Виявлені недоліки з функціонального розподілу функцій та повноважень (інституційний конфлікт повноважень, дублювання функцій, неспрацювання принципу субсидіарності) зумовлюють необхідність перерозподілу функцій щодо регулювання державного сектору економіки між національним та регіональним рівнями. До функцій, які доцільно закріпити на національному рівні, автором віднесено: формування державної політики з регулювання державного сектору економіки; ухвалення нормативно-правових актів щодо такого регулювання; управління майном об'єктів, які належать до загальнодержавної власності і є стратегічно важливими для економіки держави; контроль і нагляд за результативністю реалізації державної політики. На регіональний рівень слід віднести функції, пов'язані з: наданням державних (управлінських) послуг; адміністративним обслуговуванням управління об'єктами державного сектору економіки; управлінням майном державних об'єктів регіонального значення та постприватизаційним супроводом відповідних державних підприємств; виконанням функцій і повноважень спеціальної компетенції щодо регулювання об'єктів державного сектору, зокрема, тих, які стосуються галузевого або функціонального управління на певній території (наприклад, управління державними організаціями галузей освіти, охорони здоров'я; управління державними пакетами акцій в корпоративному секторі економіки; управління місцевими фінансовими ресурсами та ін.); регламентуванням та контролем діяльності об'єктів державного сектору економіки регіонального значення (щодо порядку ведення обліку і звітності, виконання державних контрактів і зобов'язань перед бюджетом); ліцензуванням діяльності об'єктів державного сектору регіонального рівня; встановленням і контролем дотримання державними підприємствами, установами і організаціями, як виробниками продукції і послуг, стандартів, технічних умов та інших вимог, пов'язаних з їх якістю та сертифікацією.

Окремим напрямом вдосконалення функціональної діяльності щодо регулювання об'єктів державного сектору економіки є спрямування регулюючого впливу з боку держави на підвищення ефективності функціонування державних унітарних підприємств та визначення перспектив використання системи державних закупівель, як часткової альтернативи виконанню їх функцій. Задля цього, з одного боку, автором запропоновано зменшити кількість малорентабельних державних унітарних підприємств на основі застосування критеріїв доцільності перебування таких підприємств у державній власності та, за необхідності, застосування механізмів трансформації їх форми власності.

сті. З іншого боку, через обґрунтування доцільності / недоцільності застосування державних закупівель, як альтернативи функціонування окремих державних унітарних підприємств, визначено перспективи їх використання. В основу визначення доцільності / недоцільності використання механізму державних закупівель запропоновано покласти показники: питомої ваги малих підприємств, які взяли участь в торгах за державні кошти, та економії, отриманої в зв'язку з цим, суми державних коштів через виникнення цінової конкуренції; витрат замовника на 1 грн. вартості закупівель; величини суми можливих фінансових витрат; розрахункової величини можливого недоотриманого прибутку через зниження якості виконання функцій державними підприємствами від несвоєчасного проведення процедур закупівель (передбачає врахування витрат на додаткові рекламації, позови, додатково залучених фінансових ресурсів через кредитну систему і т.ін.).

В основу використання механізму державних закупівель, як джерела ресурсного забезпечення діяльності об'єктів державного сектору економіки і альтернативи функціонуванню державних підприємств, повинно бути покладено розрахунок мінімально необхідного обсягу державних закупівель, який у дисертації запропоновано здійснювати за формулою 1:

$$Q_{дз0} = Q_{вд} + Q_{уд} + Q_{се} + Q_{зд} + Q_{др} + Q_{сф} - Q_{кп} - Q_{нпз} \quad (1)$$

де $Q_{дз}$ – обсяг необхідних державних закупівель; $Q_{вд}$ – обсяг продукції і послуг на матеріальне забезпечення виробничої діяльності підприємств державного сектору; $Q_{уд}$ – обсяг продукції і послуг на забезпечення управлінської діяльності; $Q_{се}$ – обсяг продукції і послуг соціального та екологічного характеру для населення; $Q_{др}$ – обсяг продукції і послуг, необхідних для створення державних резервів; $Q_{сф}$ – обсяг продукції і послуг, що формуватимуть страхові фонди; $Q_{зд}$ – обсяг продукції і послуг, необхідних для виконання державних зобов'язань за міжурядовими угодами; $Q_{кп}$ – обсяг продукції казенних підприємств; $Q_{нпз}$ – обсяг продукції і послуг, що не є предметом закупівель.

Вибір між функціонуванням казенного підприємства, споживачем продукції якого понад 50 % є держава, та ресурсним забезпеченням діяльності об'єктів державного сектору економіки у цій же продукції та послугах, при встановлених загальних потребах в закупівлі продукції і послуг через державні закупівлі, доцільно проводити шляхом співставлення економічного і соціального результату діяльності казенного підприємства та економічного результату від проведених процедур закупівель (2):

$$Q_{дз0} / Q_{ав} \times Q_{дз1} \times V_{дз} < Q_{кп} \times V_{п} + E_{с} \quad (2)$$

де: $Q_{дз0}$ – загальний обсяг державних закупівель; $Q_{ав}$ – адміністративні витрати на 1000 грн. продукції і послуг, закупівля яких здійснюється; $Q_{дз1}$ – обсяг державних закупівель, умовно прирівняний до обсягу продукції казенного підприємства, яке діагностується; $V_{дз}$ – розрахункова вартість закупівлі продукції і послуг, що відповідає обсягу продукції казенного підприємства, яке діагностується; $Q_{кп}$ – обсяг продукції казенного підприємства, яке діагностується; $V_{п}$ – вартість 1-ці продукції казенного підприємства; $E_{с}$ – соціальний результат від діяльності казенного підприємства (включає кількість створених робочих місць, формування фонду пенсійного забезпечення, розміри соціальних виплат).

Практика фінансування підприємств всіх сфер діяльності державного сектору економіки показала свою недостатню здатність забезпечувати фінансування розвитку державного сектору економіки на національному та регіональному рівнях через недос-

коналий механізм формування дохідної частини бюджетів різних рівнів, відсутність чіткого механізму розподілу видатків бюджету за пріоритетними напрямками і стратегічно важливими для держави галузями, а також значні перепади у надходженні фінансування в часовому просторі.

Впорядкування процесів фінансування розвитку державного сектору економіки можна досягти через вироблення заходів з визначення пріоритетних напрямків фінансування за галузевою та відтворювальною структурою. Особливо це стосується галузей, що впливають на економічну безпеку держави та тих, які потребуючи відносно незначних капітальних вкладень, здатні забезпечувати позитивний приріст ВВП. Аналіз, проведений за даними критеріями, показав наступне (рис. 3).

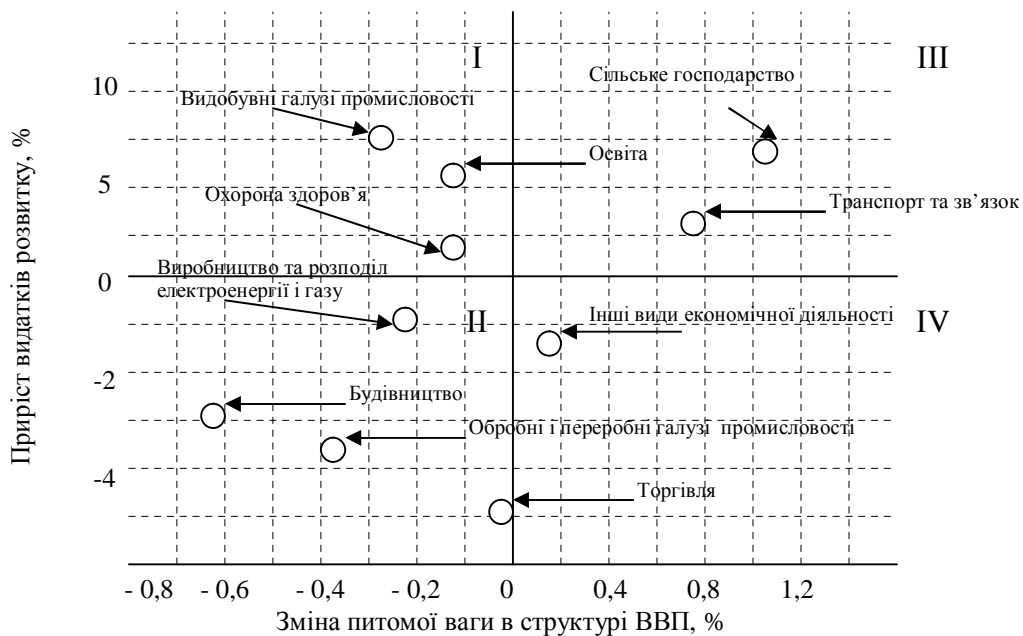

Рис. 3. Вплив приросту збільшення видатків розвитку за галузями економіки на зміну їх питомої ваги в структурі ВВП у 2008-2009 рр.

Перша група галузей характеризується зменшенням приросту питомої ваги у ВВП при збільшенні капітальних видатків (наприклад, при збільшенні видатків розвитку у галузях видобувної промисловості на 7,4 %, освіти – на 5,4% та охорони здоров'я – на 1,8%, спостерігалось зменшення приросту питомої ваги цих галузей у ВВП на 0,3%, 0,14% та 0,12% відповідно). Для другої групи галузей притаманним є зменшення приросту питомої ваги у ВВП при зменшенні капітальних видатків (зменшення видатків розвитку у галузях виробництва та розподілу електроенергії і газу на 0,9 %, будівництві – на 2,8 %, обробних і переробних галузях промисловості – на 3,6 % та торгівлі – на 4,9 % зумовило зменшення приросту питомої ваги цих галузей у ВВП на 0,22%, 0,62%, 0,39% та 0,04% відповідно). Збільшення приросту питомої ваги у ВВП при збільшенні капітальних видатків характерне для третьої групи галузей. Так, збільшення видатків розвитку у сільському господарстві на 6,4 % і галузях транспорту та зв'язку – на 2,7 % у 2008-2009 рр. спричинило збільшення приросту питомої ваги цих галузей у ВВП впродовж цього ж періоду на 0,9% та 0,68% відповідно. Четверта група галузей характеризується можливостями збільшення приросту питомої ваги у ВВП при існуючих капітальних видатках чи їх зменшенні.

Проведений аналіз засвідчив невідповідність капітальних видатків на стратегічно важливі галузі їх внеску у створюваний ВВП, низький рівень видатків розвитку в загальних видатках на галузі освіти та охорони здоров'я, несвоєчасність їх фінансування. В напрямку усунення таких негативних явищ в роботі підтверджено необхідність зменшення кількості малорентабельних підприємств до кількості, яка дозволить забезпечити їх інноваційний розвиток та впровадження запропонованих автором методичних підходів до контролю і впорядкування надходження фінансових ресурсів.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та сформовано практичні рекомендації щодо побудови механізму регулювання державного сектору економіки на національному і регіональному рівнях. Результати дослідження дозволили зробити наступні висновки.

1. Аналіз місця державного сектору в системі національної економіки дозволив покласти в основу його характеристики класифікацію об'єктів відповідно до їх завдань та функцій в економіці (забезпечення соціальних гарантій, економічної безпеки, оборони, виробництва у сфері природних монополій; створення державних резервів; розв'язання стратегічних завдань щодо досягнення макроекономічного ефекту в масштабах держави чи регіону), що дало змогу структурувати цей сектор та створити об'єктивне підґрунтя для розрахунку його оптимальних пропорцій як за функціональними, так і галузевими ознаками.

2. Проведений аналіз наукових підходів до визначення місця державного сектору в економіці та його функцій, дозволив окреслити об'єктно-суб'єктну складову його регулювання. В якості об'єктів регулювання визначено межі державного сектору економіки, його структуру, участь у забезпеченні кон'юнктурного циклу, соціальні зобов'язання та екологічне навантаження, суб'єктами складовими є центральні та регіональні органи виконавчої влади, інституції ринкової інфраструктури, суб'єкти громадського регулювання.

3. Аналіз інституційного забезпечення регулювання державного сектору дозволив встановити: недоліки у організаційній структурі управління цим сектором; недотримання принципу субсидіарності; невідповідність функціонального розподілу регулювання державного сектору економіки між національним і регіональним рівнями ресурсам та сферам діяльності, а також поставлених перед регуляторними інститутами завдань визначеним цілям, що вимагає упорядкування і чіткого розподілу функцій між рівнями. При цьому виявлено існуючий широкий спектр функцій Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України, що підсилює негативний вплив на результативність регулювання розвитку державного сектору та недостатність повноважень місцевих державних адміністрацій при відносно широкому полі їх діяльності, яке пов'язане з усіма напрямками реалізації економічної політики.

4. Дослідження функціональних механізмів регулювання державного сектору дозволило ідентифікувати основні проблеми в цьому напрямку та запропонувати авторський підхід до функціонально-цільової структури регулювання державного сектору економіки. Пропонований підхід передбачає виокремлення підсистем у системі регулювання державного сектору економіки (державного регулювання на національному

рівні; регіонального регулювання з боку місцевих органів влади; інституціонального регулювання з боку інституцій ринкової інфраструктури; громадського регулювання – на рівні споживачів і суб'єктів господарювання), цілей їх діяльності та функцій, виконуваних в межах кожної з них.

5. Виявлену в роботі низьку результативність організаційно-функціональних механізмів регулювання державного сектора економіки підтверджує недостатня ефективність функціонування даного сектора, що пов'язана з нечіткою цілеорієнтацією діяльності суб'єктів регулювання. Оцінка, проведена на основі визначення множини показників (питомої ваги державних витрат у ВВП, питомої ваги інвестицій у державний сектор в структурі ВВП, питомої ваги зайнятих у державному секторі економіки в загальній чисельності зайнятих, частки обсягів реалізованої продукції і послуг державного сектора та чистого прибутку у ВВП), а також співставлення показників ємності ресурсного забезпечення секторів національної економіки, засвідчили недостатню економічну ефективність функціонування об'єктів державного сектора. Наявність тенденцій до стійкого зменшення загального індексу людського розвитку, розбіжності за основними показниками соціального захисту населення показали низьку соціальну ефективність функціонування державного сектора, що підсилюються збитковістю соціальної сфери, передачею частини повноважень щодо управління нею на регіональний рівень без належного фінансового забезпечення їх реалізації, конфліктом економічних і соціальних інтересів.

6. Для удосконалення функціонального розподілу регулювання державного сектора економіки, системної реалізації регуляторного впливу з боку держави, інституцій ринкової інфраструктури, громадськості автором розроблено концепцію функціонального розподілу регулювання державного сектора економіки між національним і регіональним рівнями, визначено структурно-логічну схему її реалізації. Пропонована концепція орієнтована на забезпечення ефективного функціонування і розвитку державного сектора економіки та реалізується через покладення в її основу критеріїв розподілу функцій його регулювання між національним і регіональним рівнями (залежно від підпорядкованості об'єкта регулювання, цілеорієнтування діяльності об'єктного складу), також покладення функціонального навантаження щодо регулювання державного сектора економіки на інституції ринкової інфраструктури і громадські організації.

7. Удосконалення регулювання діяльності унітарних підприємств як системоутворюючого елемента матеріальної бази функціонування державного сектора економіки та об'єкта даного сектора, що забезпечує виконання суспільно значимих функцій, запропоновано здійснювати за напрямками: використання нового підходу до формування сектора державних підприємств; забезпечення функціонування цих підприємств за принципом мінімальної присутності (переведення їх у площину функціонування, пов'язану із забезпеченням виконання мінімальних, задекларованих урядом функцій); систематизацію критеріїв доцільності збереження у державній власності чи трансформації державних підприємств (в напрямку зміни форми власності); зменшення кількості унітарних підприємств до обсягів, за яких вони будуть здатні максимально ефективно виконувати покладені на них функції, в першу чергу, через чіткий розподіл функцій, пов'язаних із забезпеченням державних потреб та виконанням соціальних завдань, між державними комерційними та державними казенними підприємствами.

8. В напрямку удосконалення механізму державних закупівель, як джерела ресурсного забезпечення діяльності об'єктів державного сектору економіки, запропоновано використовувати показник доцільності / недоцільності застосування державних закупівель як альтернативи функціонування окремих державних унітарних підприємств, що ґрунтується на співставленні соціального та економічного ефекту від застосування механізму державних закупівель та діяльності державного підприємства.

9. Активізації вимагає використання таких елементів і засобів регулювання державного сектору економіки на національному і регіональному рівнях як: збалансування бюджетних видатків у розрахунку на душу населення між окремими регіонами для оптимізації соціального розвитку регіонів, соціального захисту та поліпшення якості життя населення (наприклад, забезпечення узгодженості дій регіонів щодо розв'язання соціально-економічних суперечностей); засобів соціального захисту населення на основі рішень місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

10. В контексті вдосконалення фінансування суб'єктів державного сектору економіки, в дисертації запропоновано методичні підходи до розрахунку своєчасності надходження фінансових ресурсів на забезпечення функціонування об'єктів державного сектору економіки. Вони дозволять виявити найбільш критичні, незахищені статті та ідентифікувати причини щодо невиконання бюджетних надходжень.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У монографіях:

1. Богач Ю.А., Монастирський Г.Л. Державний сектор в сучасній структурі національної економіки. / Ю.А. Богач, Г.Л. Монастирський // Модернізація суспільного сектору економіки в умовах глобальних змін / Монографія. За ред. д-ра екон. н., проф. А.Ф.Мельник. – Тернопіль: ТНЕУ, «Економічна думка». – 2009 – С.23-41 (*Особистий внесок – 0,6 д.а.: проаналізовано місце державного сектору в сучасній структурі національної економіки*)

Публікації у наукових фахових виданнях:

2. Богач Ю. А. Функції державного регулювання в процесі побудови ефективної держави / Ю. А. Богач // Наукові записки. Збірник наукових праць. Випуск 15. – 2006. – С. 73-76

3. Богач Ю. А. Формування структури державного сектору економіки України: організаційно-правовий аспект / Богач Ю. А. // Галицький економічний вісник. Науковий журнал. – Вип. 1 (16), Тернопіль, 2008. – С.48-53

4. Богач Ю. А., Овсянюк-Бердадіна О. Ф. Інституційні проблеми державних закупівель в системі функціонування державного сектору/ Ю. А. Богач, О. Ф. Овсянюк-Бердадіна // Науковий вісник ВНУ імені Лесі Українки. – Вип. 2, Луцьк, 2009. С. 100-104 (*Особистий внесок – 0,3 д.а.: проаналізовано необхідність та місце державних закупівель в забезпеченні функціонування об'єктів державного сектору економіки*)

5. Богач Ю. А. Трансформація власності як інструмент регулювання державного сектору / Богач Ю. А. // Галицький економічний вісник. Науковий журнал. – Вип. 4 (25), Тернопіль, 2009. – С. 11-16

6. Богач Ю. А. Концептуалізація функціонального розподілу регулювання державного сектору економіки між макро- та мезорівнями / Ю. А. Богач // Формування ринкових відносин в Україні. – Зб. наук. праць. – Вип. 12 (115), Київ, 2010.

Публікації в інших виданнях:

7. Богач Ю. А. Державний сектор як об'єкт регулювання економіки / Ю. А. Богач // Праці п'ятої міжнародної наукової конференції студентів і молодих учених «Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання». Частина 3. – Донецьк: ДонНУ, 2004. – С.157-159.
8. Богач Ю. А. Сучасні тенденції регуляторної політики / Богач Ю. А. // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених «Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації». – Тернопіль: ТНЕУ, 2006. – С. 170-172
9. Богач Ю. А. Окремі аспекти ефективності державного сектора економіки / Ю. А. Богач // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Теорія і практика економічного аналізу: сучасний стан, актуальні проблеми та перспективи розвитку». – Тернопіль: Економічна думка, 2006. – С. 75-77
10. Богач Ю. А. Окремі підходи до оцінки ефективності функціонування державного сектору / Ю. А. Богач // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Модернізація суспільного сектору економіки в умовах глобальних змін». – Тернопіль: Тайп, 2009. – С. 208-211.

АНОТАЦІЯ

Богач Ю.А. Регулювання державного сектору економіки на національному та регіональному рівнях. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль. 2011.

Дисертація присвячена проблемам регулювання державного сектору економіки на національному і регіональному рівнях. У роботі окреслено теоретико-методологічні засади регулювання державного сектору, встановлено його місце і роль як об'єкта регулювання. Визначено функціональні механізми регулювання державного сектору економіки, ідентифіковано проблеми регулювання та сформовано рекомендації щодо удосконалення функціонально-цільової структури регуляторних механізмів. Запропоновано критерії вибору механізмів трансформації державних унітарних підприємств, які дозволять оптимізувати масштаб і структуру державного сектору економіки для забезпечення максимальної соціальної та економічної ефективності його функціонування. Удосконалено механізм фінансування державного сектору, який посилює стимулюючу дію фінансового забезпечення розвитку державних підприємств. Розроблено концепцію функціонального розподілу регулювання державного сектору економіки між національним і регіональним рівнями, яка дозволяє вирішувати завдання щодо регулювання державного сектору економіки на загальнодержавному і регіональному рівнях при оптимальному використанні ресурсів.

Ключові слова: державний сектор, державна власність, державні фінанси, функціональні механізми регулювання державного сектору, система інституційного забезпечення регулювання, функціональний розподіл регулювання державного сектору економіки.

АННОТАЦИЯ

Богач Ю.А. Регулирование государственного сектора экономики на национальном и региональном уровнях. – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Тернопольский национальный экономический университет. Тернополь, 2011.

Диссертация посвящена проблемам регулирования государственного сектора экономики на национальном и региональном уровнях. В работе очерчены теоретико-методические принципы регулирования государственного сектора, установлены его место и роль как объекта регулирования. Определены функциональные механизмы регулирования государственного сектора экономики, идентифицированы проблемы регулирования и сформированы рекомендации относительно усовершенствования функционально-целевой структуры регуляторных механизмов. В ходе проведённых исследований автором выявлена низкая результативность организационно-функциональных механизмов регулирования государственного сектора экономики, обусловленная недостаточной эффективностью функционирования данного сектора экономики, которая оценивалась в разрезе целевой, социальной и экономической составляющих.

Предложены критерии выбора механизмов трансформации государственных унитарных предприятий, которые позволят оптимизировать масштаб и структуру государственного сектора экономики для обеспечения максимальной социальной и экономической эффективности его функционирования. Усовершенствован механизм финансирования государственного сектора, который ориентирован на усиление стимулирующего действия финансового обеспечения развития государственных предприятий. Разработана концепция функционального распределения регулирования государственного сектора экономики между национальным и региональным уровнями, которая позволяет решать задачи регулирования государственного сектора экономики на этих уровнях при оптимальном использовании ресурсов. В направлении улучшения использования механизма государственных закупок, как источника ресурсного обеспечения деятельности объектов государственного сектора экономики, предложено использовать показатель целесообразности или нецелесообразности применения государственных закупок как альтернативы функционирования отдельных государственных унитарных предприятий.

Ключевые слова: государственный сектор, государственная собственность, государственные финансы, функциональные механизмы регулирования государственного сектора, система институционального обеспечения регулирования, функциональное распределение регулирования государственного сектора экономики.

ANNOTATION

Bogach Y.A. Adjusting of state sector of economy on national and regional levels. Manuscript.

Dissertation on the receipt of scientific degree of candidate of economic sciences after speciality 08. 00. 03 – economics and management of national. Ternopil National

Economic University. – Ternopil, 2011.

The dissertation is dedicated to the problems of regulation of the state economy sector on the national and regional levels. It assigns theoretical and methodological foundation for regulation of the state sector, determines place and role as the object of regulation. The functional mechanisms of state economy sector regulation are qualified, the problems of regulation are identified and the recommendations on improving the functional and purpose-oriented structure of the regulating mechanisms are laid down. The thesis suggests the criteria for selection of mechanisms of state unitary enterprises transformation, which can optimize the scale and structure of the state economy sector for ensuring maximum social and economic efficiency of its functioning.

The attention is focused on the improvement of the mechanism of state sector financing, which reinforces the stimulating effect of the financial maintenance of the state enterprises development. The work develops the conception of functional distribution of the state economy sector regulation between the national and regional level. It can ensure solving tasks as regards the state economy sector on the national and regional levels under the condition of optimum use of resources.

Key words: state sector, state property, state finances, functional mechanisms of state sector regulation, system of institutional ensuring of regulation, functional distribution of the state economy sector regulation.

Підписано до друку 17.12.2010 р. Формат 60x 90¹/₁₆. Папір офсетний.
Замовлення № 124/12-03. Друк на різнографі. Умов.-друк. арк. 0,9.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи №
Тираж 100 примірників.

Віддруковано у ТОВ ТАЙП
46000 м. Тернопіль, вул. Чернівецька, 44-б
Тел. (352)526-161

